

ОЦІННО-СИТУАЦІЙНИЙ АНАЛІЗ СОЦІАЛЬНО-ПОБУТОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ТРУДОВОГО КОЛЕКТИВУ ДЕРЖАВНОГО ПІДПРИЄМСТВА «ДОСЛІДНЕ ГОСПОДАРСТВО «КУТУЗІВКА» ХАРКІВСЬКОГО РАЙОНУ

***ТАРАН О.М., К. Е. Н., ДОЦЕНТ,
БЕСЕДІНА Г.Є., К. Е. Н., ДОЦЕНТ,
НИКОНЕНКО С.В., СТ. ВИКЛАДАЧ,
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМ. В.В.ДОКУЧАЄВА***

Немає потреби доводити значення необхідних соціально-побутових умов працівників та їх родин будь-якої сфери народного господарства для зростання продуктивності праці, ефективності виробництва, морального задоволення працівників.

В умовах розвитку ринкової економіки в Україні основним напрямком аграрних реформ має стати курс на підвищення їх соціальної спрямованості, послідовну переорієнтацію сільської економіки на задоволення потреб населення.

Завдання і роль керівництва полягає в створенні в конкретних обставинах діяльності найбільш сприятливого сполучення факторів, що впливають на отримання очікуваного результату з економічним використанням наявних ресурсів. Тому визначення найбільш раціонального порядку виконання необхідних вимог є нагальною потребою сьогодення.

У виконаних дослідженнях використана методика експертного визначення якісного рівня функціонування соціально-побутового обслуговування, розробленої в Харківському національному аграрному університеті (М.О. Бесєдін. Аграрний менеджмент: оцінно-ситуаційний підхід: Практикум. [ХНАУ ім. В.В. Докучаєва. – Харків, 2002, с. 8-15, 81-90]) Суть її полягає в тому, що досвідчені кваліфіковані працівники конкретної соціально-побутової сфери, виступаючи експертами, якісно кваліфікують рівень задоволення кожною її складовою необхідних вимог, визначаючи задоволення їх відомою, розповсюдженою в світовій та вітчизняній практиці, п'ятибальною (відмінно, добре, посередньо, погано, дуже погано) оцінкою. Це дає

можливість визначити об'єкт, процес, ситуацію до такої ступені деталізації, яка дає конкретним відповідальним працівникам бачити на що в першу чергу слід звернути увагу для поліпшення. Такий підхід не суперечить науковості, якщо його використовують компетентні експерти. В згаданому практикумі, а також в підручнику з грифом, наданим Міністерством освіти і науки України „Основи менеджменту: оцінно-ситуаційний підхід” (К.: ЦНА, 2005. – 496 с.), практикумі з аналогічною назвою (Х.: ХДАУ ім. В.В. Докучаєва, 2000. – 159 с.), чисельних публікаціях професора доктора економічних наук М.О. Беседіна детально висвітлюються особливості проведення оцінювання та досвід його примінення в навчальній, науковій та виробничій практиці.

Зазначений напрям організаційно-управлінської науки вперше обґрунтовує концепцію експертної експрес-оцінки та аналізу ситуацій, які виникають у процесі розробки та прийняття управлінських рішень. Запропонована система стала істотним доповненням до арсеналу економічної науки. Її можна успішно застосовувати в різних сферах діяльності суспільства. Вона допомагає в 6-8 разів скоротити витрати часу порівняно з інструментальними замірами без шкоди для точності оцінки. Ним заснована наукова школа з проблем експертної експрес-оцінки.

Враховуючи згадане, авторами за участі фахівців ДП ДГ „Кутузівка” та студентів-дипломників магістратури ХНАУ ім. В.В. Докучаєва виконані дослідження, які показали, що в господарстві рівень задоволення необхідного в середньому по висновку незалежних експертів склав 75 % з коливанням від 80 % до 60 %. Характерно, що ні однієї відмінної, так як і погані оцінки експертами не поставлено. 75 % оціночних заключень отримало в середньому добрі та 25 % посередні оцінки. На функціонування побутової сфери впливало 47 % об'єктивних і 53 % суб'єктивних факторів. Точність оцінки складала 0,345 бала. Доведено, що вона не повинна перевищувати 0,500 бала.

Детальний розгляд оціночних даних показує, що для суттєвого поліпшення соціально-побутового забезпечення в господарстві необхідно одночасно поліпшити якість роботи працівників цієї сфери (доля їх впливу входить в 53 % згаданих суб'єктивних факторів) і створювати необхідні умови роботи. У першу чергу керівництву і виконавцям господарства слід звернути увагу на скорочення робіт та

заходів, які виконуються з оцінкою „посередньо”, з переводом їх по рівню якості з оцінкою „добре” та „відмінно”. Значним резервом поліпшення побутового обслуговування є збільшення кількості відмінних оцінок, яких, на жаль, експертами поки не виявлено.

В господарстві в першу чергу доцільно покращити організацію роботи по створенню працівникам нормальних житлових умов з урахуванням перспектив поліпшення і дотримання графіків огляду і проведення поточного та капітального ремонтів житла та будівель; домагатися економії витрат матеріалів та коштів на це з дотриманням необхідних техніко-економічних нормативів, вимагати від будівельників усунення виявленого браку; забезпечувати виконання необхідних заходів по охороні повітря, ґрунту, водоймищ від забруднення відходами виробництва та стічними водами; домагатися раціонального використання матеріалів, охорони майна підприємства, виконання наказів (розпоряджень) керівників комунально-побутових підрозділів; здійснення контролю за утриманням квартир, домів, прилеглих до них територій; за стягнення кварти плати, вартості виконання інших послуг; за припискою та випискою квартирозйомників у відповідності з паспортним режимом; за прибиранням приміщень, справності інвентарю, водопостачання; за підготовкою приміщень до зимового періоду, за забезпеченням працівників господарства необхідним спецодягом, інвентарем, матеріалами; за здійсненням необхідної допомоги громадським організаціям у веденні культурно-просвітницьких, фізкультурних і спортивних заходів; за представленням керівництву підприємства матеріалів на заохочення працівників господарського обслуговування; за притягненням до відповідальності осіб, які порушують трудову та виробничу дисципліну; за обґрунтованістю прийняття необхідних заходів по задоволенню законних вимог працівників; за забезпеченням підготовки та підвищення кваліфікації персоналу підприємства, а також постійного дотримання правил збереження довкілля.

Стратегія розвитку підприємства повинна враховувати екологічні аспекти, одним із можливих варіантів є органічне агровиробництво, яке ґрунтується на принципах природних екологічних систем і циклів.

Органічне сільське господарство передбачає досягнення

екологічного балансу шляхом проектування раціональної системи землекористування. Виробники, переробники, торгівці, споживачі органічних продуктів мають захищати та охороняти навколишнє середовище, включаючи ландшафт, середовище перебування, біологічну різноманітність, повітря та воду.

Слід пам'ятати, що людям важко змиритися порівняно з минулим з особливостями ринкових взаємовідносин в соціально-побутовій сфері. Вони нерідко не можуть зрозуміти, чому потрібно оплачувати те, що в минулому надавалося безкоштовно. Надмірне підвищення цін на життєво необхідні послуги обумовило зниження рівня їх споживання, або зовсім відмовлення від них.

Фінансовий стан розташованих на селі підприємств і закладів соціального призначення вже тривалий час суттєво ускладнює їх нормальне функціонування, що проявляється у невідповідності матеріально-технічного і кадрового забезпечення чинним нормам і нормативам, високому ступені зношеності матеріально-технічної бази, низькому рівні заробітної плати, неспроможності пропонованих послуг соціального призначення (з огляду на їх асортимент, якість та доступність) задовольнити існуючі конституційно гарантовані потреби і платоспроможний попит (помітно нижчий порівняно з містами).

Широкий спектр проблем функціонування сільської соціальної сфери, пов'язаний з поспішно прийнятими і досить не підкріпленими політичними рішеннями щодо позбавлення підприємств АПК „тягаря” з утримання об'єктів соціального призначення в процесі реформування відносин власності в цьому секторі економіки, а також передачі об'єктів соціального призначення низових ланок на баланс сільських і селищних рад, бюджети яких (з урахуванням власної доходної бази, субвенцій і трансфертів з державного і регіональних бюджетів) не покривають витрат на належну територіальну організацію й ефективну експлуатацію сільської соціальної інфраструктури.

Сприятливі умови житлових умов буде забезпечення належного фінансування та посилення контролю за цільовим витрачанням коштів при водо-, газо- та електропостачанні населених пунктів, в яких розташовані виробничі та інфраструктурні об'єкти господарства, а також розвиток і реконструкція мережі доріг з твердим покриттям, поліпшення забезпеченості послугами охорони здоров'я.